

siàstic *peroleare*; per a la forma *pernoliar* s'ha postulat *per-in-oleare* (Spitzer, *RFE* x, 172)²³ a la vista de les formes occitanes antigues *peroliar* i *enoliar* (i també *enonction* i *peronction*): el cat. *pernoliar* seria, doncs, resultat d'una fusió de *peroleare* amb *inoleare*. En català no tenim documentada una forma *enoliar* —fet que pot ser degut a una mera casualitat—, però, en tot cas, la teoria de Spitzer té molt al seu favor atesa la presència de les formes llatines que ens dóna el *TbPu.*, *oleo per-ungere* i *olea in-ungere*, i sobretot pel testimoni de *perenoliar* en la llista de Fenollar. És cert que la documentació antiga era predominantment a base de *peroliar* (*VidesR*, Muntaner, StVicentF, i altres documents) i l'aparició de *pernoliar* és tardana, no abans del s. xv i la de *perenoliar* cap al final del mateix segle, però és un escrípol de ben poca força.

CULTISMES: *Oleàcies*. *Oleaginós* [Lab. 1888]. *Oleat*. *Olecranon*. *Oleic*. *Oleifer*. *Oleïna*.

CPT.: *Oli-aigua* (pron. *oli-aigo*), mot local, 'sopes de pa escaldades amb aigua i amanides amb un raig d'oli, all, ceba i de vegades altres ingredients' (usual a Men., *AlcM*; en parla Camps i Mercadal, *Folkl. Men.* II, 89n.).

COMPOSTOS CULTES: *Oleografia*. *Oleogràfic*. *Oleòmetre*. *Olivicultura*. *Olivila*. Del grec *ἔλαιον* 'oli': *elaïdat*, *elaïdic*, *elaïdina*; *eleòmetre*, *eleotècnica*; i del compost *ἐλαιαργος* 'aloc': *eleagnàcies*.

¹ Veg. la seva distribució en *AlcM* (s. v.); *aylíva* fou sentit per JCoromines a Masllorenç (Camp de Tarr., 1964). — ² En la zona del baix Ter fou anomenat per JCoromines (1958) repetidament: *aliba*, *alibèret*, *alibèrè* i *alíu*. — ³ El *DAG*. i després *DFa*. donen aquest mot amb el sentit de 'llenya de l'olivera', sentit ben evident en el citat refrany. — ⁴ Al Barcarès (Ross.) JCoromines va anotar *oliu de Bobème*, nom d'una espècie d'arbre; Masclans, 1981, identifica *olivera de Bobèmia* com a *arbre de paradís*, conegut també amb el nom de *cinnamom*, esp. *Elaeagnus angustifolia*. — ⁵ Notem que *AlcM* dóna *olivar* com a nom d'un instrument quirúrgic antic citant de la versió catalana del tractat de Guiu de Cauliach de Montpeller (1492): «los instruments serrals alguns són abtes --- a cauterizar, com *olivars*»; cf. fr. *oliveira* o *cautère oliveira*, des del segle xvi. — ⁶ Per a *olives* variant d'*ADIVES*, i V. aquest article en *DECH* IV, 280b39ss. — ⁷ *AlcM* cita d'Agustí, *Secret d'Agr.* (1617) un passatge que sembla ser una dita popular: «*oliueda* de ton avi, figuera de ton pare, vinya de vós mateix». — ⁸ Segons *DAG*. *olivet* significa 'olivera' a Figueres, i a més 'oliverar petit', sense especificar la localitat. — ⁹ *L'oliveral fondo* com a nom de partida a Montserrat (Vall dels Alcalans, Rib. de Xúq.), J. C. 1963. — ¹⁰ Com a nom de persona *Oliver* és força abundant en els escrits i textos antics (veg. la documentació d'*AlcM*); per a la qüestió de l'origen d'aquest nom, molt discutida, de si és de nissaga germànica o si és un híbrid o simplement una formació damunt *oliva* amb el sufix llatí -ARIUS o -ERIUS, veg. la nota de JCoromines (*EntreDL* III, 40, n. 50). — ¹¹ Segons

AlcM (s. v.), s'estén des del Pallars fins al Camp de Tarr. i al Priorat; JCoromines té anotat *ulibé* a Àreu (Alt Pallars), 1933, *aylibé* a Cervià de les Garr., Almatret i Serós (Segrià), 1935; va sentir aquesta forma a Gósol (1963) i Torallola (1957); durant 1961 mentre feia les enquestes de la zona del Maestrat posà nota que a Canet lo Roig (Baix Maestrat) *oliver* cedeix lloc a *olivera*; *AlcM* localitza *oliver* a més a Pineda (Maresme) i de fet JCoromines el va registrar a Horsavinyà prop de Pineda i a Tordera (1930), i el Dr. S. Tió, de Sant Pol, ens informa que corre als pobles veïns de St. Cebrià i St. Iscle; JCoromines el va notar, a més, a St. Josep (Eiv., 1963). — ¹² Aquest diccionari, que sembla haver basat la definició del mot en la del *DACEsp.* per al castellà *olivarda*, dóna a més com a una segona acc. 'espècie d'aligot petit que té el cos groc verdós', sentit existent en castellà però no en català. — ¹³ JCoromines té anotat *ulibardu* a Castell d'Aro (Baix Empordà), però notem que *AlcM*, que dóna aquest mot a la mateixa zona (localitzant-lo a La Bisbal i Palafrugell), amb *uli-* i *ali-*, l'identifica com a una planta semblant a *olivarda*. — ¹⁴ Masclans, 1981, localitza *julivarda* a la Pobra de Segur (Alt Pallars), Almatret, Vilanova d'Alpicat (Segrià), Alfarràs (Noguera), Juncosa (Garrig.), Salomó (Tarrag.), Porrera (Prior.); JCoromines té registrada *gulivarda* a Torroja del Priorat (1936), Artesa de Lleida (1964), i en el País Val. a la Vall d'Ebo (Com. de Dènia), a la Vall de Gallinera (1963), i *guliverda* a Benigànim (Vall d'Albaida, 1962), Sumacàrcer i Sallent de Xàtiva. Altrament, però, va registrar *olivarda* a Benifairó (Vall d'Alb.), Xaló (Marq. de Dènia). — ¹⁵ La idea li fou suggerida pel botànic Masclans, qui amplifica aquest punt en l'edició 1981 del seu llibre: «freqüentment els receptacles florals d'aquesta composta són parasitats del dípter *Myopites olivieri*, que fa perdre les flors i provoca la creixença d'un cecidi globulós; és aquest cecidi, pres com a una falsa oliva, el que ha originat el nom de la planta (el castellà té *hierba del hueso*, en que s'alludeix igualment el cecidi parasitari, interpretat en aquest cas com un pinyol --- cast. *hueso* ---» (p. 177b). — ¹⁶ JCoromines va sentir *aylastrè* a Perestortes (Ross.), 1959, i el nom de lloc: *Recingle dels paylástres* (< Pla d'Ullastres) a La Vall de Laguar (Com. de Dènia), 1963. — ¹⁷ Segons *AlcM* a Mall. es diu *fer s'uiastre esbrançat*, i de fet així la va sentir JCoromines a Alaró, 1963. — ¹⁸ *Oli de ginebre* a Estaon (Alt Pallars), 1934, i a Benasc, 1965, J. C.; també li van dir a Castellar Rib. (Sols.) que a la masia dita *L'Oliera* en feien. Parlen de diverses menes d'olis *DAG*. i *AlcM*; de l'*oli de serp* en particular, Salvà, *Callosa* II, 104. — ¹⁹ Diversos factors degueren influir en aquest comportament fonètic: d'una banda, una tendència a evitar l'homonímia amb *ull*; d'altra, la influència del llenguatge culte: l'ús del mot pels eclesiàstics (oli de llànties, sants olis) i sobretot pels apotecaris i pels metges que receptaven o preparaven diverses menes d'olis contra malalties (no-